

УДК 32:351.77:504(4:73)ЄС

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.50>

МАЙБУТНЄ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ ПІСЛЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У США 2024 РОКУ¹

Ярина Турчин

*Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут гуманітарних і соціальних наук,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. С. Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна*

Ольга Івасечко

*Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут гуманітарних і соціальних наук,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. С. Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна*

Олег Цебенко

*Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут гуманітарних і соціальних наук,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. С. Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна*

Однією з глобальних проблем сучасного людства залишається зміна клімату, врегулювання котрої значною мірою залежить від коаліції сучасних акторів міжнародних відносин довкола спільних кліматичних цінностей, підходів і здатності забезпечити справедливий «зелений» перехід. Провідну роль тут відіграють Європейський Союз та Сполучені Штати Америки. Проте такий кліматичний альянс опинився під загрозою з огляду на результати президентських виборів у США в 2024 році, коли більшість американців підтримали кандидатуру Д. Трампа, який ще в своїй передвиборчій кампанії виголосив низку неоднозначних заяв про відносини з європейськими партнерами. Обґрунтовано, що для ЄС однією з найбільш важливих політик та складових глобального лідерства є запобігання змінам клімату та реалізація Європейського зеленого курсу (ЄЗК), що яскраво прослідковувалося ще під час попередньої каденції Європейської комісії, найбільшими у світі обсягами фінансування «зелених» ініціатив та розвитком кліматичної дипломатії. З'ясовано, що політика ЄС щодо клімату є більш сталою, на відміну від США, та має продовження в новій ініціативі «Компас конкурентоспроможності», розкритою Урсулою фон дер Ляєн 1 грудня 2024 року під час представлення нового складу ЄК. Хоча важливою частиною представленої програми залишається ЄЗК, але з певними застереженнями. Планується, що зелений перехід буде більш гнучким і краще адаптованим до потреб людей та бізнесу. Натомість кліматична політика США є менш сталою та характеризується різкою зміною пріоритетів, визначених американськими президентами. Зроблено

¹ Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність. Номер проєкту: 101126654 – EU_LEAD – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them. Project number: 101126654 – EU_LEAD – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

висновок про те, нинішнє президенство Д. Трампа, ймовірно, створить додаткові виклики для реалізації ЄЗК, зокрема через можливе скорочення національних кліматичних та екологічних норм, посилення залежності економіки США від викопного палива чи виходу з Паризької кліматичної угоди, що призведе до подальшого зриву глобальних кліматичних зобов'язань. Тому в інтересах ЄС посилити самостійність кліматичного лідерства, концентруючись на пріоритетних напрямках: глобальних кліматичних діях, енергетичній політиці та конкурентоспроможності, а також інвестиціях і торгівлі чистими технологіями.

Ключові слова: США, ЄС, кліматична дипломатія, Європейський зелений курс, екологічна політика, кліматична політика, енергетична політика, політичні програми, трансатлантичне співробітництво.

Актуальним питанням міжнародного порядку денного є можлива зміна формату відносин між Європейським Союзом (ЄС) та Сполученими Штатами Америки (США), що значною мірою зумовлено результатами нещодавніх виборів і в ЄС, і в США. Як відомо, у червні 2024 року було переобрано Європейський парламент, лідером перегонів стала Європейська народна партія, отримавши можливість формувати склад найвищого політичного керівництва ЄС. Відтак 18 липня 2024 року на посаду голови Європейської комісії (ЄК) вже вдруге обрано Урсулу фон дер Ляєн. Натомість, у листопаді 2024 року громадяни США підтримали на посаду президента Д. Трампа, який ще у своїй передвиборчій кампанії відзначився цілою низкою неоднозначних заяв про відносини з європейськими партнерами. Наприклад, під час дебатів із віцепрезиденткою К. Гарріс Д. Трамп назвав Європейський Союз «міні-Китаєм» у контексті балансу торговельних відносин, не менш відомим є висловлювання про «заохочення» росії здійснити військову агресію до тих членів НАТО, які роблять недостатні внески на оборону та ін. Зрозуміло, що така агресивна риторика і непрогнозованість подальших кроків адміністрації Д. Трампа, а також його політична позиція на посаді президента США попередньої каденції можуть посилити напругу у відносинах між партнерами в різних сферах співробітництва, у тому числі й тих, які стосуються реалізації кліматичної політики в глобальному вимірі.

Для Європейського Союзу однією з найбільш важливих політик та складових глобального лідерства є запобігання змінам клімату та реалізація Європейського зеленого курсу (ЄЗК) [1]. Ще за попередньої каденції Європейська комісія на 2019-2024 рр. визначила шість ключових пріоритетів у своїй діяльності, з-поміж котрих і перетворення Європи у перший кліматично нейтральний континент зі сучасною, ресурсоефективною економікою, що є ключовою метою ЄЗК. Заявлені цілі доволі амбітні, адже до 2050 року ЄС прагне досягти нульових викидів CO₂, економіки циркулярного типу, чистої промисловості, здоровішого середовища, стійкого землеробства та кліматичної справедливості. Важливо зазначити, що на ЄС припадає лише 8 % світових викидів парникових газів і ця частка постійно зменшується, на відміну від результатів інших глобальних гравців. Відтак європейські чиновники усвідомлюють, що досягнути поставлених цілей можна виключно через формування світової коаліції, тому ЄС та країни-члени співтовариства співпрацюють із глобальними партнерами для просування та фінансування кліматичних заходів. Вкрай важливо, щоб інші країни світу (найперше, країни Великої сімки, КНР, Індія, росія та ін.) активізували роботу з обмеження глобального потепління та скорочення викидів. Таке завдання є неабияким викликом для ЄС, бо зелений перехід безпосередньо пов'язаний з економікою, промисловістю, зміною енергетичних ринків, темпами розвитку інновацій, збереженням робочих місць тощо, які значною мірою визначають потугу, лідерство, вплив сучасних держав у глобальних відносинах різного типу.

Не меншою проблемою є й те, що досягнення кліматичних цілей потребує значних фінансових ресурсів. І це є суттєвим викликом для багатьох держав: і тих, які належать до найрозвинутіших економік світу, і тих, які перебувають у стані економічних або політичних криз, демонструють низькі стандарти суспільного розвитку. Аби зарадити такій ситуації, провідні підписанти Паризької кліматичної угоди зобов'язалися щорічно мобілізувати на такі потреби близько 90 мільярдів євро для підтримки країн, що розвиваються. Варто наголосити, що ЄС та його держави-члени є світовими лідерами за показником урядового кліматичного фінансування. Наприклад, у 2023 році вони надали 28,6 мільярда євро з державних джерел, а також додатково мобілізували 7,2 мільярда євро приватного фінансування для підтримки країн, що розвиваються, у боротьбі зі зміною клімату та адаптації до її наслідків [2]. Загалом довгостроковий бюджет ЄС на 2021–2027 роки разом з інструментом відновлення NextGenerationEU становить 2,018 трильйона євро, а 30 % бюджету буде витрачено на боротьбу зі зміною клімату [3]. Однак попри значні зусилля, Європейський Союз самотужки не зможе досягнути цілей ЄЗК та забезпечити повноцінну його реалізацію. Для створення потужної міжнародної коаліції довкола європейських кліматичних принципів та цілей ЄС співпрацює з партнерами на різних рівнях, зокрема використовуючи дво- і багатосторонні політичні діалоги, міжнародні перемовини та угоди, механізми торговельної політики чи формування цілої низки зелених альянсів та партнерств, наприклад зелений альянс з Японією [2].

Особливого значення тут набувають двосторонні відносини між ЄС та США у сфері клімату та охорони довкілля з цілої низки причин. По-перше, підтримка американськими партнерами європейських зелених ініціатив посилить глобальну коаліцію та досяжність поставлених цілей. По-друге, США разом із КНР є головними забруднювачами атмосфери, тому кліматичні зусилля американських партнерів є суттєвою доданою вартістю до ЄЗК. По-третє, США поряд з КНР є найбільшим торговельним партнером ЄС, а позаяк ЄЗК – це не лише про клімат, але й значною мірою про торгівлю, нову чисту промисловість, циркулярну економіку тощо, то в інтересах американців та європейців зберегти й посилити торговельний баланс, синхронізуючи кліматичні дії. Проте відносини між США та ЄС у сфері клімату та охорони довкілля не є послідовними, позаяк узалежені від політичної кон'юнктури обох партнерів, що яскраво відслідковується через зміну пріоритетів адміністрацій Д. Трампа (2017–2021 рр.) і Дж. Байдена (2021–2025 рр.) до спільних дій з європейцями.

Політика ЄС щодо клімату є більш сталою, на відміну від США, хоча також викликає значні дискусії та опір і на рівні політичному, і суспільному. Щорічно ЄС зазнає значних економічних втрат від кліматичних змін – більш ніж 12 млрд євро на рік. За умови зростання середньої температури на планеті на 3°C вище доіндустріального рівня, вони зростуть до 170 млрд євро щорічно. ЄС намагається врегулювати проблему на нормативному та практичному рівнях. Так, у 2021 році ЄК ухвалила Стратегію ЄС з адаптації до змін клімату, Європейський кліматичний закон, який закріпив ключову мету ЄЗК щодо досягнення нейтрального рівня викидів CO₂ в атмосферу до 2050 року, пакет законодавчих ініціатив «Fit for 55». Також було здійснено цілу низку практичних кроків із залученням новітніх технологій у країнах ЄС, наприклад, розпочато експеримент із часткового заміщення газу воднем в опаленні житла (Німеччина), запуск установок для уловлювання двоокису вуглецю з повітря з використанням геотермальної енергії (Ісландія), переведення річкового транспорту на водне паливо (Бельгія), використання водню замість вугілля при виробництві сталі (Австрія) тощо. [4]. Реалізуючи зелений перехід, Європейська комісія намагається збалансувати реалізацію ЄЗК з інтересами бізнесу та суспільною думкою, але з дотриманням кліматичних завдань.

Натомість кліматична політика США є менш сталою та характеризується різкою зміною пріоритетів, визначених американськими президентами. Так, ще у 2017 році Д. Трамп заявив про можливий вихід США з Паризької кліматичної угоди, позаяк участь в ній, на його думку, загрожувала країні економічними збитками, похідними від несправедливих економічних обмежень до американських робітників, підприємців та платників податків, а також видобувних компаній. США стали першою країною, яка офіційно вийшла з Паризької кліматичної угоди після трирічної затримки 4 листопада 2020 року [5]. Ще в березні 2017 р. Д. Трамп підписав виконавче провадження, спрямоване на розширення вугільного сектору та створення тут нових робочих місць, яке, фактично, скасувало попередні кліматичні галузеві норми, встановлені президентом Б. Обамою [6, с. 30; 20]. Тогочасна адміністрація Білого дому дотримувалася позиції, коли будь-яка політика щодо запобігання змінам клімату не буде впроваджуватися, якщо потенційно обмежить зростання робочих місць. Будучи послідовним у своїх діях, Д. Трамп запропонував суттєво обмежити екологічні перевірки трубопроводів та інших великих інфраструктурних проєктів, дозволених на федеральному рівні з метою усунення бар'єрів, які, на його переконання, уповільнювали реалізацію плану безперешкодного видобування викопного палива [7]. На кінець першої каденції Д. Трампа налічувалися сотні позовів від окремих штатів щодо повноважень президентської адміністрації діяти на зміну клімату в державі, найбільше від Каліфорнії, яка прагнула встановити жорсткіші за федеральні екологічні стандарти щодо транспортних засобів [8]. Більшість рішень у судовому порядку було схвалено на користь позивачів.

Натомість президент Дж. Байден у свій перший день перебування на посаді 20 січня 2021 року підписав документ про повернення США до Паризької угоди, намагаючись у такий спосіб відновити статус країни як глобального кліматичного лідера [5]. За каденції Дж. Байдена США не лише повернулися до клубу країн Паризької угоди, але й більшого значення надали використанню відновлюваних джерел енергії, пошуку сталих форм ведення сільського господарства і впровадженню цілком нових видів промисловості, позаяк такий підхід, на переконання очільника держави, мав забезпечити американській економіці нові галузі і нові робочі місця. До 2050 року американці запланували досягти «нульового» рівня викидів; упродовж каденції інвестувати понад 1,7 трільйона доларів на екологічні трансформації; суттєво скоротити використання нафти та інших видів викопного палива і не видавати нових ліцензій на їхній видобуток; збільшити частку електроенергії, добутої із сонячних електростанцій (до 2035 року – 37 % в загальній структурі енергоспоживання, до 2050 року – до 44 %); зробити промисловість більш екологічною через впровадження технології затримки, використання та зберігання вуглецю (CCUS); запровадити податкові пільги та субсидії для підприємств, зорієнтованих на низьковуглецеві технології; стимулювати використання електромобілів тощо [4].

Одночасно було напрацьовано нові форми співробітництва між ЄС та США, що свідчило про бажання обох партнерів поєднати свої зусилля в різних сферах, зокрема й у виробленні спільного кліматичного порядку денного. Так, 15 червня 2021 року в Брюсселі було засновано Раду з торгівлі й технологій ЄС–США, яка слугує форумом для координації підходів до ключових глобальних торговельних, економічних і технологічних питань, поглиблення трансатлантичних відносин на основі спільних цінностей. До складу Ради входять робочі групи, які спільно очолюються відповідними департаментами, службами або агентствами, для реалізації політичних рішень і координації технічної роботи. Діяльність однієї з робочих груп стосується клімату й чистих технологій. Також періодично проводяться партнерські зустрічі на міністерському рівні, зокрема у квітні 2024 році їх налічувалося шість, у тому числі в межах панелі «Сприяння легшій, стійкішій і безпечнішій

торгівлі на трансатлантичному ринку», де сторони домовились опублікувати Спільний каталог найкращих практик щодо зелених державних закупівель з метою прискорення розгортання проєктів сталого розвитку, що фінансуються державою; підтримали публікацію Рекомендацій щодо більшої трансатлантичної сумісності інфраструктури зарядних станцій для електромобілів; просунулися вперед у перемовинах щодо Угоди про критичні корисні копалини з метою зміцнення ланцюгів постачання між ЄС і США критично важливих мінералів для акумуляторів електромобілів, а також привітали запуск Форуму партнерства з безпеки мінеральної сировини тощо [9].

Однак нинішнє президенство Д. Трампа, ймовірно, створить додаткові виклики для реалізації ЄЗК, враховуючи можливий відхід Вашингтону від амбітних цілей кліматичної та екологічної політики, що призведе до подальшого зриву глобальних кліматичних зобов'язань. Щоб зрозуміти можливі тренди розвитку майбутньої співпраці між ЄС і США у сфері клімату в найближчій перспективі, варто проаналізувати актуальність цієї глобальної проблеми в політичних планах Урсули фон дер Ляєн та Д. Трампа на наступні кілька років.

Під час засідання Європейського парламенту 1 грудня 2024 року президентка ЄК Урсула фон дер Ляєн не лише представила свою команду, а й виклала власне бачення розвитку Європейського Союзу на наступні п'ять років. У своєму виступі вона констатувала, що «...свобода і суверенітет більше, ніж будь-коли, залежать від нашої економічної сили. Наша безпека залежить від нашої здатності конкурувати, впроваджувати інновації та виробляти. А наша соціальна модель залежить від зростаючої економіки в умовах демографічних змін» [10]. Центральним елементом промови Урсули фон дер Ляєн стало представлення нової великої ініціативи «Компас конкурентоспроможності», яка, фактично, визначила пріоритети діяльності нового складу Європейської комісії. Її основу заклали три ключові стовпи компасу, як-от: 1) подолання інноваційного розриву з США та Китаєм; 2) спільний план декарбонізації та підвищення конкурентоспроможності; 3) посилення безпеки та зменшення залежності [11]. Показово, що Урсула фон дер Ляєн озвучила сім пріоритетних ініціатив, які очікуються протягом перших 100 днів роботи нового складу ЄК. З-поміж них «Чиста промислова угода», Біла книга з питань європейської оборони, ініціатива «Фабрики штучного інтелекту», План дій з кібербезпеки для інфраструктури охорони здоров'я, бачення сільського господарства і продовольства, огляд політики розширення, а також діалоги з питань молодіжної політики [11].

Розкриваючи змістове наповнення другого стовпа – спільного плану декарбонізації та конкурентоспроможності, президентка ЄК підкреслила, що причини, які призвели до запровадження ЄЗК, є ще більш виразними в сучасному світі. З огляду на це Урсула фон дер Ляєн чітко заявила, що ЄК й надалі буде продовжувати роботу на досягнення цілей Європейського зеленого курсу, проте з певними застереженнями. Планується, що зелений перехід буде більш гнучким і краще адаптованим до потреб людей та бізнесу, а для його реалізації застосують традиційно сильні сторони ЄС, як-от: провідні галузі промисловості, малий і середній бізнес, інновації та працівників. Найперше досягненню таких цілей повинен сприяти Чистий промисловий курс, який, про що вже зазначалося, має впровадитися в перших сто днів роботи ЄК. З-поміж іншого Урсула фон дер Ляєн виокремила найбільші виклики для європейських компаній під час зеленого переходу, головні такі: високі ціни на енергоносії, високі витрати для домогосподарств і компаній, які планують зменшити шляхом збільшення інвестицій в чисту енергетику, заміну імпортованого російського газу скрапленим газом, зокрема й тим, що буде надходити зі США. Особливу увагу приділено різним галузям економіки ЄС із запевненнями, що

кожна галузь і кожен сектор економіки матиме свій власний індивідуальний шлях до чистоти та конкурентоспроможності. Наприклад, у контексті перспектив транспортної галузі президентка ЄК ініціювала скликання Стратегічного діалогу всіх зацікавлених сторін про майбутнє автомобільної промисловості в Європі задля вироблення спільних рішень, позаяк ця галузь переживає глибокий і руйнівний перехід. Водночас, майбутнє європейської автомобільної промисловості буде визначатися не лише з огляду на зелені тренди, а на збереження робочих місць і більш потужну підтримку європейського виробника [10]. Зміцнення економічної безпеки ЄС Урсула фон дер Ляєн пов'язала з безпечністю та стабільністю ланцюгів поставок, адже попит на найважливіші мінерали для чистого переходу подвоївся ще протягом останньої каденції ЄК, а до кінця наступної має перспективу потроїтися. Тому пріоритетом тут визначено вільну і справедливую торгівлю, забезпечення диверсифікації постачальників до ЄС, а також розвиток конкурентоспроможної циркулярної економіки, що є важливою частиною реалізації ЄЗК. Щодо зовнішньої політики Урсула фон дер Ляєн визначила кілька ключових цілей, як-от: багатосторонність і партнерство, гуманітарна допомога, безпека, права людини, також виокремила й сталий розвиток, а це означає, що кліматична дипломатія залишиться одним із важливих елементів формування міжнародних партнерств і політики сусідства ЄС [10].

Отож, президентка Європейської комісії наголосила на таких політичних пріоритетах: конкурентоспроможності, безпеці, продовольчій безпеці та «чистій» промисловій політиці. Хоча важливою частиною представленої програми залишається ЄЗК, але чимало аналітиків дотримуються думки, що він більше не є головним питанням політичного порядку денного для ЄС. Тут згадується готовність «реалізовувати наявні рамки», проте акцент робиться на спрощенні та зменшенні навантаження на компанії, що може стати причиною для затримки або пом'якшення законодавства у сфері клімату та довкілля [12].

Можна виокремити низку причин до зміни пріоритетності, але найголовніша – внутрішні розбіжності на рівні ЄС у реалізації ЄЗК, що призвели до певної дестабілізації та послаблення єдності країн-членів ЄС. Беззаперечно, що Європейський зелений курс, запропонований ЄК у грудні 2019 року, став безпрецедентним пакетом ініціатив, заходів та амбітних правил, включаючи енергетичний перехід, кліматичну нейтральність, «нульове забруднення», сільськогосподарський перехід, захист біорізноманіття, реконструкцію будівель, розгортання промисловості з нульовим рівнем викидів або просто перехід до чистої енергетики. Проте далеко не всі ініціативи реалізовано, частину було заблоковано чи відкликано Європейським Парламентом або Радою ЄС, наприклад, Директиву про стале використання пестицидів, спрямовану на зменшення використання та ризику хімічних пестицидів до 2030 року. Такі кроки значною мірою пояснюються зрослим опором «greenlash» (реакція проти переходу на чисту енергію) або «зелений» політиці в Європі загалом. Криза супроводжувалася неодноразовими акціями протесту польських фермерів проти кліматичної політики ЄС, невдоволенням німецьких аграріїв щодо введення обмежень на застосування азотних добрив з екологічною метою тощо. Неоднозначне сприйняття зелених трансформацій політиками європейських структур ставить під сумнів реалізацію ЄЗК, а також імплементацію його заходів на національному рівні, що в перспективі може призвести до відмови від амбітної екологічної політики на рівні ЄС [13].

Чимало європейських чиновників дотримуються позиції, що під час реалізації ЄЗК не варто ігнорувати суспільної думки. Водночас несприйняття окремих складових кліматичної політики не означає загальної опозиції до неї або ж заперечення до впровадження екологічної політики на європейському рівні загалом. Власне, радше йдеться про перегляд наявних підходів до впровадження кліматичної політики, проведення ретельного аналізу

та врахування поточних проблем у майбутньому, щоб не допустити згорання або зменшення амбіцій екологічної політики ЄС. Наприклад, у короткостроковій перспективі, з огляду на збереження робочих місць, можна розглядати продовження вироблення автомобілів з двигунами внутрішнього згорання. Проте в довгостроковій перспективі це знищить конкурентоспроможність промисловості та призведе до втрати глобальної позиції ЄС, коли одночасно США і Китай здійснюватимуть глибоку трансформацію національних промисловостей [13]. Перед ЄК виникає гостра потреба ухвалення компромісних рішень, але ефективних для близької та довгострокової перспективи. Саме такі причини, ймовірно, призвели до зміни акцентів, коли Європейський зелений курс далі в тренді, але з урахуванням збереження робочих місць, інтересів певних галузей промисловості, інновацій та конкурентоспроможності Євросоюзу в нових умовах.

Так, С. Фельтрі (радник із комунікацій Інституту європейської політики при Університеті Бокконі в Мілані) в сучасних реаліях виокремлює три сценарії майбутнього ЄЗК: 1. Фокус на імплементації, коли з тактичних міркувань Урсула фон дер Ляєн більше не надаватиме пріоритету публічному обговоренню ЄЗК, оскільки нормативну базу вже створено. Комісія змістить акцент на імплементацію, а не на вироблення нових правил. Використання терміну «чистий» щодо промисловості не означає відходу від зобов'язань ЄЗК; 2. Прагматичне пристосування, спровоковане зрослим опором до зелених ініціатив. ЄК буде змушена застосувати прагматичний підхід на етапі імплементації, включаючи надання відстрочок або тактичні кроки відступу, щоб уникнути радикалізації опозиції. Одночасно Комісія й надалі підтримуватиме основні цілі ЄЗК і забезпечить необхідне фінансування в наступних фінансових перспективах для підтримки «зеленого» переходу, особливо в сільському господарстві; 3. Демонтаж ЄЗК, що визначається як найбільш тривожний сценарій, який буде реалізовуватися поступово. Так, затримки в імплементації можуть використовуватися для того, щоб обійти або знехтувати правила, імплементаційні акти можуть бути знівельованими, а правозастосування – недостатнім. За таких обставин держави-члени можуть ігнорувати правила ЄЗК без наслідків [12]. Очевидно, що найбільш прийнятним для ЄС є перший варіант, але внутрішні політичні кризи та радикалізація політичного простору країн-членів ЄС можуть «схилити» ЄК до другого сценарію. Це суттєво обмежить здатність ЄС до формування глобальних кліматичних альянсів, зокрема й через зміну влади в США. Тим паче, що з-поміж ключових пріоритетів, висловлених Д. Трампом, виокремлюється більша ізоляція США в дипломатичній площині та захист інтересів американської економіки. Президентська програма стосується імміграції, економіки, соціальної політики та міжнародних відносин [14].

Однозначно, позиція Д. Трампа відрізняється від екологічних ініціатив, які просував і надалі планує просувати в глобальному вимірі ЄС. На думку старшого наукового співробітника Bruegel С. Тальяп'єтри, повернення президента Д. Трампа до влади докорінно змінить кліматичну та енергетичну політику США, що матиме далекосяжні наслідки на міжнародному рівні. Цілком ймовірно, що на рівні США відбудеться відступ від попередніх кліматичних заходів через руйнування федерального екологічного та кліматичного законодавства, що частково буде компенсовано сильнішою кліматичною політикою в американських штатах та зацікавленістю приватного сектору в здійсненні «зеленого» переходу. Також С. Тальяп'єтра прогнозує, що Д. Трамп знову виведе США з Паризької кліматичної угоди, а це послабить глобальну кліматичну політику на тлі, по-перше, зростання невдоволення кліматичними підходами з боку ринків країн, що розвиваються, по-друге, неспроможністю країн Заходу надати їм достатню підтримку [15]. Кліматична дипломатія ЄС може опинитися в більшій ізоляції без підтримки інших глобальних лідерів, головно США.

Чимало нещодавніх заяв Д. Трампа стосується галузі енергетики та використання викопних видів палива. Критиці піддаються витрати на чистішу енергію та зменшення залежності американської економіки від викопного палива. Натомість пропонується пов'язати енергетичну політику з викопним паливом, одночасно анулювати стандарти паливної ефективності та обмежити розвиток ринку електромобілів [14]. Найважливішою метою енергетичної політики для Д. Трампа є не просто зробити США «енергетично незалежними», а «енергетично панівними». Під час передвиборчої кампанії він пообіцяв вдвічі знизити ціни на природний газ та електроенергію протягом року, найперше завдяки збільшенню обсягів видобутку природного газу. Також новообраний президент США вважає, що ЄС повинен закуповувати американську нафту і газ, щоб компенсувати «величезний дефіцит» торговельного балансу між США та ЄС, що суперечить ідеї декарбонізації. В протилежному випадку на ЄС чекають нові мита [16]. До слова, ще у 2018 році Д. Трамп запровадив 25-відсоткове мито на сталь і 10-відсоткове мито на алюміній з Європи. А вже у 2024 році пригрозив запровадити 10-відсоткове мито на імпорт з усіх країн і 60-відсоткове мито на імпорт з Китаю. За даними Кільського інституту світової економіки, якщо Д. Трамп справді почне запроваджувати великі мита на імпорт, це призведе до значних економічних втрат, наприклад, ВВП Євросоюзу може скоротитися на 0,5 %, а Німеччини – 3,2 %. Втрати Китаю можуть бути ще більшими [17]. Зважаючи на вже наявну різницю у вартості енергоносіїв у США і ЄС, збільшення такого розриву суттєво обмежить промислову конкурентоспроможність ЄС. Однак для європейців «зелений» перехід є єдиним структурним вирішенням проблеми високих цін на енергоносії, тобто через розвиток відновлювальної енергетики та необхідної інфраструктури [15].

Також Д. Трамп неодноразово погрожував скасувати або суттєво змінити Закон США про зниження інфляції (IRA). Нагадаємо, що закон було ухвалено у 2022 році, він передбачає збільшення інвестицій в екологічно чисту енергію. З моменту ухвалення він викликав оцінні протиріччя в європейських партнерів через субсидії, адже передбачає виділення 369 млрд доларів США субсидій на зелені технології, що могло переманити до США десятки європейських підприємств. Адже субсидії на придбання електромобілів поширюватимуться лише на авто, вироблені з використанням деталей із Північної Америки та зібрані там. Численні промислові гравці стікалися до США, щоб отримати вигоду від значних субсидій в рамках IRA. На думку європейських чиновників, такі підходи можуть завдати збитків промисловості ЄС і порушити правила Світової організації торгівлі [18]. Ймовірно, що Д. Трамп частково залишить окремі положення закону, зокрема, щоб зберегти інвестиції у виробництво чистих технологій у республіканських штатах, які отримують вигоду від IRA. Проте федеральні субсидії можуть спрямовуватися на менш зрілі чисті технології, обмежиться розвиток офшорної вітроенергетики, що зашкодить європейським компаніям, які вклали значні інвестиції в цю галузь.

Засновник громадської організації Bellona Ф. Гауге вважає, що за президенства Д. Трампа ЄС повинен взяти на себе роль глобального лідера в боротьбі з кліматом і значно посилити захист стратегічних інтересів Європи. Адже Д. Трамп не лише заявив про можливий вихід США з Паризької угоди, але й імовірно відновить зусилля задля скорочення національних кліматичних та екологічних норм. Аналізуючи дані Carbon Brief, він робить висновок про те, що Д. Трамп планує збільшити викиди на чотири мільярди тонн CO до 2030 року, порівняно з політикою президента Дж. Байдена. Такі викиди є еквівалентними річним сумарним викидам ЄС і Японії. Хоча окремі штати, що їх очолюють демократи, наприклад Каліфорнія, можуть сприяти зеленому переходу, але вони не зможуть замінити глобальне лідерство США в кліматичних переговорах [19].

Для подолання таких наслідків стратегія Європейського Союзу повинна концентруватися на трьох основних напрямках: глобальних кліматичних діях, енергетичній політиці та конкурентоспроможності, а також інвестиціях і торгівлі чистими технологіями, що загалом збігається зі стратегічними інтересами ЄС. З огляду на цілу низку причин, Євросоюз й надалі має просувати власний внутрішній порядок денний декарбонізації, подаючи приклад на глобальному рівні. Адже глобальна декарбонізація в майбутньому дозволить ЄС обмежити дедалі дорожчі кліматичні збитки, підвищити економічну конкурентоспроможність і економічну безпеку, а також експортувати чисті технології з Європи. С. Тальяп'єтра підкреслює актуальність дотримання такого курсу ЄС навіть в умовах ускладненого пошуку компромісів, наприклад, зрослою напруженістю між необхідністю збільшити витрати на оборону і потребами в державних інвестиціях у кліматичну сферу [15]. Одночасно за умови послаблення підтримки з боку США ЄС має працювати над посиленням власної кліматичної дипломатії з найбільшими забруднювачами, наприклад Індією та Китаєм, щоб не допустити їхньої «солідарності» зі США у питанні клімату. Тобто мова про посилення зелених альянсів, щоб напередодні кліматичного саміту COP30 у 2025 році запоручитися підтримкою урядів країн світу щодо скорочення викидів та мобілізації достатньої кількості зелених інвестицій у найближчі роки [15].

Отож президенство Д. Трампа є і викликом для ЄС, і закликом до посилення самостійного кліматичного лідерства в умовах розколотого глобального ландшафту, що є можливим за умови подолання розбіжностей та об'єднання ЄС та його членів навколо мети декарбонізації, з одночасним підвищенням промислової конкурентоспроможності і зміцненням безпеки континенту. У листопаді 2024 року президентка ЄК Урсула фон дер Ляйєн під час бесіди з новообраним президентом США Д. Трампом висловила пропозицію щодо збільшення постачання зрідженого природного газу зі США, щоб зменшити залежність від росії. Це свідчить про налаштованість ЄС до певних компромісів і пошуку спільних цілей з американськими партнерами на взаємовигідних умовах. Також і США, і ЄС, ймовірно, будуть напрацьовувати спільні підходи щодо протидії китайським товарам, а це може створити додаткові умови для кліматичної консолідації. Нинішня каденція ЄК хоча й змістила пріоритети задля посилення єдності країн-членів ЄС довкола економічних пріоритетів, проте кліматичні цілі залишаються їхньою невід'ємною частиною. Це свідчить про бажання ЄС й надалі формувати та просувати власну концепцію глобального кліматичного лідерства, але з більшим акцентом до посилення економічної конкурентоспроможності в сучасному світі.

Список використаної літератури

1. Communication from the commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. *European Commission*. 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> (date of access: 01.01.2025).
2. Global climate action. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/global-climate-action/> (date of access: 02.01.2025).
3. Supporting climate action through the EU budget. *European Commission*. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-funding-climate-action/supporting-climate-action-through-eu-budget_en (date of access: 01.01.2025).
4. Штогрін І. Урагани, повені, засухи, пожежі: як ЄС та США реагують на зміни клімату?. *Радіо Свобода*. 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yak-yees-ta-ssha-reahuyut-na-zminy-klimatu/31452367.html> (дата доступу: 02.01.2025).

5. США офіційно повернулися до Паризької кліматичної угоди. *Укрінформ*. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3193878-ssa-oficijno-povernulisa-do-parizkoi-klimaticnoi-ugodi.html> (дата доступу: 02.01.2025).
6. Супронюк Н. Г. Кліматична політика США за президенства Д. Трампа як фактор впливу на міжнародні відносини. *Наукові записки студентів та аспірантів: серія «Міжнародні відносини»*. 2020. №5. С. 27-36. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8259/1/3.pdf> (дата доступу: 01.01.2025).
7. Lavelle M. Trump Moves to Limit Environmental Reviews, Erase Climate Change from NEPA Considerations. *Inside Climate News*. 2020. URL: <https://insideclimatenews.org/news/09012020/trump-nepa-environmental-review-changes-climate-change-infrastructure-pipelines/> (date of access: 28.12.2024).
8. Lavelle M. States Vowed to Uphold America's Climate Pledge. Are They Succeeding?. *Inside Climate News*. 2019. URL: <https://insideclimatenews.org/news/24122019/states-paris-climate-pledge-100-percent-renewable-energy-lawsuits-trump-california/> (date of access: 01.01.2025).
9. EU-US Trade and Technology Council. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-us-trade-and-technology-council_en (date of access: 02.01.2025).
10. Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the new College of Commissioners and its programme Strasbourg, 27 November 2024. *European Commission*. 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/speech_24_6084/SPEECH_24_6084_EN.pdf (date of access: 02.01.2025).
11. The new von der Leyen Commission is ready to start working on 1 December. *European Commission*. 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_24_6108 (date of access: 29.12.2024).
12. Durand P., Feltri S. The Uncertain Future of the European Green Deal in an Era of Doubts in Europe and in the US after Trump's election. *Bocconi*. 2024. URL: <https://iep.unibocconi.eu/events/uncertain-future-european-green-deal-era-doubts-europe-and-us-after-trumps-election> (date of access: 31.12.2024).
13. Goulard S., Keraron A. The Future of the European Green Deal: Three Potential Scenarios. *Bocconi*. 2024. URL: <https://iep.unibocconi.eu/future-european-green-deal-three-potential-scenarios> (date of access: 01.01.2025).
14. Дюдюн Ю. Трамп сформував політичну програму на новий термін президентства США: список пропозицій. *Informator*. 2024. URL: <https://informator.ua/uk/tramp-sformuvav-politichnu-programu-na-noviy-termin-prezidentstva-ssha-spisok-propozicii> (дата доступу: 02.01.2025).
15. Tagliapietra S., Trasi C. Trump's comeback and its implications for EU climate and energy policy. *Bruegel*. 2024. URL: <https://www.bruegel.org/first-glance/trumps-comeback-and-its-implications-eu-climate-and-energy-policy> (date of access: 30.12.2024).
16. Горбачова А. Трамп пригрозив обрушити на ЄС мита, якщо блок не виконає його ультиматум. *Уніан*. 2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/tramp-prigroziv-obrushiti-na-yes-mita-yakshcho-blok-ne-vikonaye-yogo-ultimatum-12858762.html> (дата доступу: 02.01.2025).
17. Шипуля В. Доля Європи – в її руках: як змінить ЄС прихід Трампа. *Корреспондент. net*. 2024. URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4731982-dolia-yevropy-v-yii-rukakh-yak-zminyt-yes-prykhid-trampa> (дата доступу: 01.01.2025).
18. Тарасовський Ю. Давос-2023. У Європі не в захваті від кліматичного закону США. *Forbes*. 2023. URL: <https://forbes.ua/news/davos-2023-v-evropi-ne-v-zakhvati-vid-klimatichnogo-zakonu-ssha-proponuyut-vimagati-viklyuchen-17012023-11129> (дата доступу: 30.12.2024).

19. Hauge Frederic With Trump's return, the EU must provide reliable climate leadership. *Bellona*. 2024. URL: <https://eu.bellona.org/2024/11/06/with-trumps-return-the-eu-must-provide-reliable-climate-leadership/> (date of access: 30.12.2024).
20. Daly M., Colvin J. Trump executive order seeks to reverse Obama's clean energy regulations. *PBS*. 2017. URL: <https://www.pbs.org/newshour/politics/trump-executive-order-seeks-reverse-obamas-clean-energy-regulations> (date of access: 27.12.2024).

THE FUTURE OF THE EUROPEAN GREEN DEAL AFTER THE 2024 US PRESIDENTIAL ELECTION

Yaryna Turchyn

*Lviv Polytechnic National University,
Institute of the Humanities and Social Sciences,
Department of Political Sciences and International Relations
Stepana Bandery str., 12, 79000, Lviv, Ukraine*

Olha Ivasechko

*Lviv Polytechnic National University,
Institute of the Humanities and Social Sciences,
Department of Political Sciences and International Relations
Stepana Bandery str., 12, 79000, Lviv, Ukraine*

Oleh Tsebenko

*Lviv Polytechnic National University,
Institute of the Humanities and Social Sciences,
Department of Political Sciences and International Relations
Stepana Bandery str., 12, 79000, Lviv, Ukraine*

Climate change remains one of the global challenges facing modern humanity, and its resolution largely depends on a coalition of modern international actors around common climate values, approaches and the ability to ensure a fair «green» transition. The European Union and the United States of America play a leading role here. However, such a climate alliance is under threat due to the results of the US presidential election in 2024, when the majority of Americans supported the candidacy of D. Trump, who made a number of ambiguous statements about relations with European partners during his election campaign. It is substantiated that for the EU, one of the most important policies and components of global leadership is the prevention of climate change and the implementation of the European Green Deal (EGD), which was clearly evident during the previous cadence of the European Commission, the world's largest funding for green initiatives and the development of climate diplomacy. It is found that the EU's climate policy is more sustainable, unlike the US, and continues in the new Competitiveness Compass initiative, unveiled by Ursula von der Leyen on 1 December 2024 during the presentation of the new EC. Although the EGD remains an important part of the presented programme, it is subject to certain reservations. It is planned that the green transition will be more flexible and better adapted to the needs of people and businesses. In contrast, the US climate policy is less stable and is characterised by a sharp change in the priorities set by American presidents. It is concluded that the current presidency of D. Trump is likely to create additional challenges for the EGD implementation, in particular, due to a possible reduction in national climate and environmental standards, increased dependence of the US economy on fossil fuels, or withdrawal from the Paris Climate Agreement, which will lead to further disruption of global climate commitments. Therefore, it is in the EU's interest to strengthen its climate leadership by focusing on priority areas: global climate action, energy policy and competitiveness, as well as investment and trade in clean technologies.

Key words: USA, EU, climate diplomacy, European Green Deal, environmental policy, climate policy, energy policy, political programs, transatlantic cooperation.